

VINT PARAULES

D'ARTUR BLADÉ

DESUMVILA

20è
aniversari
de la mort
d'Artur Bladé
Desumvila
(1907-1995)

Imatge cedida per l'Associació Cultural
Artur Bladé Desumvila

Introducció

L'any 2015 se celebra el 20è aniversari dels traspàs de l'escriptor **Artur Bladé Desumvila** (Benissanet, 1907 - Barcelona, 1995), un dels referents més destacats de la literatura ebreca del segle XX, juntament amb el rapitenc **Sebastià Juan Arbó**, el tortosí **Gerard Vergés** i el mequinensà **Jesús Moncada**.

El **Centre de Normalització Lingüística de les Terres de l'Ebre** (CNLTE) s'ha volgut sumar a la commemoració d'aquest aniversari mitjançant l'exposició virtual "Vint paraules d'Artur Bladé Desumvila", un recull d'una vintena de mots i expressions que Bladé emprà en les seues obres.

Justament, la utilització del llenguatge en el textos de **Bladé** és un dels aspectes més destacats de l'obra d'aquest autor. L'estil bladerià es caracteritza per ser directe i clar, lleuger, sense artificis ni enfarbecs que dificultin la lectura. Tant és així, que alguns crítics no han dubtat a comparar la manera d'escriure de l'autor de *Benissanet* amb la de Josep Pla o, més cap aquí, amb la de Josep Maria Espinàs.

El gust per la utilització d'una llengua neta, clara i genuïnament catalana és evident al llarg de tota l'obra de Bladé. L'època en què va començar a escriure, a la darrerria dels anys vint del segle passat, i la seua admiració pel mestre Pompeu Fabra, són dos factors que de ben segur van deure d'influir decisivament en una certa manera d'utilitzar la llengua escrita per part de Bladé.

La selecció de vint paraules que presentem, contextualitzades en els paràgrafs i fragments on van ser utilitzades, és un extraordinari tastet d'una llengua i un lèxic genuïns; d'un català de gran força expressiva i d'una sonoritat extraordinària. Una llengua popular, entenedora, vivaç; una prosa rica, farcida de frases fetes i expressions. Un idioma polit d'artificis i de barbarismes. Una llengua per a gaudir-la.

Biografia

Artur Bladé i Desumvila (Benissanet, 1907 - Barcelona, 1995) va néixer el 2 de març, en el si d'una família de petits propietaris rurals. Els seus pares van marxar a l'Argentina quan ell tenia set anys.

Havent completat estudis primaris i magisteri, el 1924 comença a escriure per a la revista *El Llamp* de Gandesa i s'inicia políticament a l'entitat republicana La Renaixença del seu poble. A partir de 1927 escriu també a *La Riuada* de Móra d'Ebre i enceta una amistat amb Martí Rouret.

El 1931 ingressa a ERC i es casa amb Cinta Font Margalef, benissanetana també. Cinc anys més tard, el 1936, quan comença la guerra, és nomenat secretari de Martí Rouret, aleshores conseller de Sanitat de la Generalitat, i després, sotssecretari de Presidència de la Generalitat, amb Lluís Companys.

L'any 1939 s'exilia a França. Es refugia primer a Perpinyà i posteriorment a París. Acaba el seu primer període a Montpeller, fins a 1942. A la Residència dels Intel·lectuals Catalans coneix figures com Rovira i Virgili, Pompeu Fabra o Francesc Pujols, als quals dedicarà part de la seua obra.

Posteriorment s'exilia a Mèxic, on treballa en diversos oficis i es relaciona amb intel·lectuals mexicans i catalans, exiliats com ell i col·labora en diverses publicacions.

El 1944 publica a la Biblioteca Catalana, a ciutat de Mèxic, el seu primer llibre: *Geografia espiritual de Catalunya. Teories de Francesc Pujols*, fruit de les converses mantingudes amb el filòsof a Montpeller.

El 1953 publica *Benissanet*. Es tracta del primer volum d'una sèrie de títols emblemàtics en què Bladé parla de les terres ebrenques.

El 1956 abandona l'exili mexicà per realitzar un viatge de tres mesos a Catalunya, relatat gairebé vint anys després a *Viatge a l'esperança* (1973).

Novament a l'altra banda de l'Atlàntic, el 1958 publica *Crònica del país natal* i concursa amb èxit a diversos premis de la llengua catalana a l'exili.

El 1961 retorna definitivament a Catalunya i s'instal·la a Tarragona i Benissanet. Inicia aleshores i fins a la seua mort una tasca de redreçament de la cultura catalana, fent classes de català, conferències, col·laboracions periodístiques, entre d'altres, a capçaleres com *Tele/Estel*, *Serra d'Or* o *Avui*.

Amb la mort de Franco l'any 1975, Bladé reprèn definitivament l'activitat política i recupera la militància a ERC. El 1978 és nomenat president de l'agrupació tarragonina.

El 1984 la Generalitat li atorga la Creu de Sant Jordi. L'Institut d'Estudis Tarraconenses "Ramon Berenguer IV", de la Diputació de Tarragona, publica el primer dels quatre volums que formaran el dietari *Viure a Tarragona*, que comprèn la dècada 1966-1976. L'any següent, el 1985, s'inaugura a Flix la Biblioteca Comarcal "Artur Bladé i Desumvila".

El 1986 mor a Tarragona la seva esposa, Cinta Margalef Font, i es trasllada a viure a Barcelona, prop del fill i la seva família, on participa activament en els esdeveniments que es duen a terme a l'Ateneu Barcelonès.

El 1995, dos dies abans del Nadal, mor a Barcelona. Tenia 88 anys i és enterrat a Benissanet.

Bibliografia

Poesia

Versos de la guerra i de l'exili. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2007.

Prosa

Benissanet. Mèxic: Catalònia, 1953.

Crònica del país natal. Barcelona: Selecta, 1958.

Felibres i catalans. Barcelona: Rafael Dalmau, 1961.

Montpeller català. Barcelona: Rafael Dalmau, 1965.

El castell de Miravet. Barcelona: Rafael Dalmau, 1966.

Els treballs i els dies d'un poble de l'Ebre català. Barcelona: Pòrtic, 1967.

Els treballs i els dies d'un poble de l'Ebre català (versió corregida de *Benissanet*). Barcelona: Pòrtic, 1970.

Els setges de Gadesa i del castell de Móra d'Ebre (1836-1838). Barcelona: Rafael Dalmau, 1970.

Gent de la Ribera d'Ebre (artesans, pagesos, rodaires). Barcelona: Pòrtic, 1971.

Viatge a l'esperança. Barcelona: Pòrtic, 1973.

L'exiliada. Dietari a l'exili (1939-1941). Barcelona: Pòrtic, 1976.

Guia de Benissanet (Ribera d'Ebre). Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1982.

Visió de l'Ebre català. Flix: Centre d'estudis de la Ribera de l'Ebre, 1983.

Viure a Tarragona. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1984.
Viure a Tarragona: fulls d'un dietari (1970-1971). Barcelona: CSIC, 1986.
Viure a Tarragona (1972-1974). Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses (IET) Ramon Berenguer IV, 1989.
Viure a Tarragona : fulls d'un dietari (1975-1976). Tarragona: IET Ramon Berenguer IV, 1991.
De l'exili a Mèxic. Barcelona: Curial, 1993.
Les primeres descobertes. Móra d'Ebre: Associació Cultural La Riuada-CERE, 1996.
L'edat d'or. Barcelona: Columna Tresmall, 1996.
De França a Mèxic. Dietari de viatge [a cura d'Artur Bladé i Font]. Barcelona: Dux Ed., 2014.

Crítica literària o assaig

El prior Penna. Documents inèdits sobre les lluites polítiques de la tercera dècada del vuit-cents a la Ribera d'Ebre. Barcelona: Rafael Dalmau, 1966.
Pompeu Fabra. Biografia essencial. Barcelona: Pòrtic, 1969.
El senyor Moragas, "Moraguetes". Barcelona: Pòrtic, 1970.
La vida d'un català excepcional (Antoni Terré, de Móra d'Ebre). Barcelona: Pòrtic, 1978.
El meu Rovira i Virgili. Barcelona: Teide, 1981.
Antoni Rovira i Virgili. Barcelona: Rafael Dalmau, 1984.
Francesc Pujols per ell mateix. Barcelona: Pòrtic, 1967 / Figueres: Brau, 2006.

Obres completes

Cicle de la terra natal I. Valls: Cossetània, 2006.

Cicle de l'exili I. Valls: Cossetània Edicions, 2006.

Cicle de la terra natal II. *Les primeres descobertes, Crònica del país natal. Vida i mort d'un petit món, Visió de l'Ebre català i Guia de Benissanet (Ribera d'Ebre).* Valls: Cossetània: 2007.

Cicle de les biografies I. *El meu Rovira i Virgili i La vida d'un català excepcional. Antoni Terré, de Móra d'Ebre.* Valls: Cossetània, 2007.

Cicle de la terra natal III. *L'edat d'or.* Valls: Cossetània, 2009.

Cicle de l'exili II. *Viatge a l'esperança i De l'exili a Mèxic.* Valls: Cossetània, 2009.

Premis literaris

Premi extraordinari als Jocs Florals de Santiago de Xile (1943): conjunt de poemes agrupats sota el títol de *Recull*.

Premi de Cultura Catalana als Jocs Florals de París (1950): *Benissanet. Els treballs i els dies d'un poble de l'Ebre català*.

Concepció Rabell als Jocs Florals de la Llengua Catalana de Mendoza (1958): *Viatge a l'esperança*.

Centenari Pompeu Fabra als Jocs Florals de la Llengua Catalana de Zurich (1968): *Pompeu Fabra: biografia essencial*.

Rovira i Virgili d'assaig (1981): *El meu Rovira i Virgili*.

VINT PARAULES

D'ARTUR BLADÉ

DESUMVILA

20è
aniversari
de la mort
d'Artur Bladé
Desumvila
(1907-1995)

Imatge cedida per l'Associació Cultural
Artur Bladé Desumvila

VINT PARAULES

D'ARTUR BLADÉ DESUMVILA

ALIRET

**"La màquina engegava un aliret llarg,
seguit d'un so molt breu."**

**'L'edat d'or', pàg. 40
Columna-Tresmall, 1996**

*Xiscle.

20è
aniversari
de la mort
d'Artur Bladé
Desumvila
(1907-1995)

VINT PARAULES

D'ARTUR BLADÉ DESUMVILA

ALJUB

"Hi ha cases, corrals, aljubs, una vasta granja. És, de fet, una supersènia."

**'Visió de l'Ebre català', pàg. 281
Cossetània. Obra completa, 2007**

*Dipòsit tallat a la penya o fet d'obra i cobert de volta per a arreplegar l'aigua de pluja.

20è
aniversari
de la mort
d'Artur Bladé
Desumvila
(1907-1995)

VINT PARAULES

D'ARTUR BLADÉ DESUMVILA

ANAR DE MARRINXA

"Actualment, els menestrals i els pagesos, en fi, tothom, quan volen comprar alguna cosa o anar de marrinxa s'allarguen a Barcelona [...]"

**'Gent de la Ribera d'Ebre', pàg. 172
Cossetània. Obra completa, 2006**

**Tabola, gatzara, especialment
berenant, fent beguda.*

20è
aniversari
de la mort
d'Artur Bladé
Desumvila
(1907-1995)

VINT PARAULES

D'ARTUR BLADÉ DESUMVILA

ARRUPIR-SE

"A molts els agradava sentir aquella cantarella i, si la nit era freda, o plovia, s'arrupien al llit [...]"

**'Les primeres descobertes', pàg. 13
La Riuada-CERE, 1996**

** Contreure els músculs del cos.*

20è
aniversari
de la mort
d'Artur Bladé
Desumvila
(1907-1995)

VINT PARAULES

D'ARTUR BLADÉ DESUMVILA

AVIAR

**"A les onze en punt, el senyor mestre
aviava els nois, i la senyora mestra
[...] deixava sortir les noies."**

**'Les primeres descobertes', pàg. 36
La Riuada-CERE, 1996**

**Posar en camí o en moviment cap a cert lloc.*

20è
aniversari
de la mort
d'Artur Bladé
Desumvila
(1907-1995)

VINT PARAULES

D'ARTUR BLADÉ DESUMVILA

BALAIR

**"El meu avi, que s'estimava més
que llegís que no pas que anés a
nedar o balair, com deia l'àvia [...]"**

**'L'edat d'or', pàg. 87
Columna-Tresmall, 1996**

**Córrer, saltar o fer moviments
violents i continuats.*

20è
aniversari
de la mort
d'Artur Bladé
Desumvila
(1907-1995)

VINT PARAULES

D'ARTUR BLADÉ DESUMVILA

BRUMIR

**"Se senten uns trons amples, imponents
dins del brumir de l'aigua que avança
unida i brillant com un exèrcit."**

**'Benissanet', pàg. 106
Cossetània. Obra completa, 2006**

**Fer una remor continuada i monòtona produïda
per la gran velocitat del moviment.*

20è
aniversari
de la mort
d'Artur Bladé
Desumvila
(1907-1995)

VINT PARAULES

D'ARTUR BLADÉ DESUMVILA

EMPAPUSSAR

"Ella tenia cura de tot [...] de baixar al corral de la cabra els qui volien fer un riu, d'empapussar els més petits [...]"

'Les primeres descobertes', pàg. 27
La Riuada-CERE, 1996

*Alimentar un animal, un infant, etc., ficant-li el menjar a la boca.

20è
aniversari
de la mort
d'Artur Bladé
Desumvila
(1907-1995)

VINT PARAULES

D'ARTUR BLADÉ DESUMVILA

ESBAFEC

**"Després, encara, calia veure l'arribada del tren
entre xiulets estridents i trompes de fum,
sentir l'esbafec de la màquina, l'esgarip
dels frens, el trontoll de la terra."**

**'L'edat d'or', pàg. 39
Columna-Tresmall, 1996**

*Esbufec. Acte d'esbufegar.

20è
aniversari
de la mort
d'Artur Bladé
Desumvila
(1907-1995)

VINT PARAULES

D'ARTUR BLADÉ DESUMVILA

ESCAMNAR

"[...] l'aire que ens escamnà
en veure el prodigiós
desembarcament dels cinc-cents
negres a Veracruen."

'Viatge a l'esperança', pàg. 31
Editorial Pòrtic, 1973

*Agafar recel, desconfiança.

20è
aniversari
de la mort
d'Artur Bladé
Desumvila
(1907-1995)

VINT PARAULES

D'ARTUR BLADÉ DESUMVILA

ESCOTORIT

**"Però si hom podia anar a França i retornar-ne,
més o menys escotorit, amb una relativa facilitat,
emigrar a l'Amèrica era una mica més difícil."**

**'L'edat d'or', pàg. 111
Columna-Tresmall, 1996**

**Eixerit, vivaç.*

20è
aniversari
de la mort
d'Artur Bladé
Desumvila
(1907-1995)

VINT PARAULES

D'ARTUR BLADÉ DESUMVILA

FER ELS FETGES

"No podien recular ni que haguessin de fer els fetges. Recular equivalia a perdre el llagut i la càrrega [...]"

**'Visió de l'Ebre català', pàg. 274
Cossetània. Obra completa, 2007**

**Fer un esforç molt gros*

20è
aniversari
de la mort
d'Artur Bladé
Desumvila
(1907-1995)

VINT PARAULES

D'ARTUR BLADÉ DESUMVILA

FIL D'EMPALOMAR

**"Els romançaires solien fer
una parada i penjaven
els papers d'un fil d'empalomar."**

**'L'edat d'or', pàg. 70
Columna-Tresmall, 1996**

*Fil més gruixut que el que s'empra
normalment per a cosir la roba.

20è
aniversari
de la mort
d'Artur Bladé
Desumvila
(1907-1995)

VINT PARAULES

D'ARTUR BLADÉ DESUMVILA

FUTERAL

**"[...] quatre caramels, un caliquenyo,
un got de vi -o de barreja-
i un futral de coses més."**

**'L'edat d'or', pàg. 75
Columna-Tresmall, 1996**

**Gran quantitat de diners, de coses.*

20è
aniversari
de la mort
d'Artur Bladé
Desumvila
(1907-1995)

VINT PARAULES

D'ARTUR BLADÉ DESUMVILA

GIRAGONSA

**"[...] comença de fer giragonses
com si, embadalit pel paisatge
que ell mateix crea, retardés l'hora
de perdre's a la mar."**

**'Visió de l'Ebre català', pàg. 267
Cossetània. Obra completa, 2007**

**Moviment sinuós.*

20è
aniversari
de la mort
d'Artur Bladé
Desumvila
(1907-1995)

VINT PARAULES
D'ARTUR BLADÉ
DESUMVILA

PAMPOFIGO

**"[...] molta gent anava a caçar el papafiga
(pampofigo, a Benissanet) [...]"**

**'Guia de Benissanet', pàg. 329
Cossetània. Obra completa, 2007**

**Moixó negre que sol habitar entre
les pampes de les figueres.*

Vintè
aniversari
de la mort
d'Artur Bladé
Desumvila
(1907-1995)

VINT PARAULES

D'ARTUR BLADÉ DESUMVILA

PANARRA

**"A bons panarres, bons forners,
o a la inversa."**

**'L'edat d'or', pàg. 138
Columna-Tresmall, 1996**

*Que menja molt pa.

20è
aniversari
de la mort
d'Artur Bladé
Desumvila
(1907-1995)

VINT PARAULES

D'ARTUR BLADÉ DESUMVILA

SALLAR

**"Els tres grans al davant, els tres petits
una mica ressagats, van sallar
fins arribar al pont del Riu-Sec [...]"**

**'L'edat d'or', pàg. 63
Columna-Tresmall, 1996**

*Fer camí veloçment.

20 anys
de la mort
d'Artur Bladé
Desumvila
(1907-1995)

VINT PARAULES

D'ARTUR BLADÉ DESUMVILA

TARTANYA

"[...] i on donava goig d'anar a pescar l'anguila amb bolig de cucs de terra, o de tartanyes, com diuen a la Ribera."

'Visió de l'Ebre català', pàg. 279
Cossetània. Obra completa, 2007

*Cuc de terra.

20è
aniversari
de la mort
d'Artur Bladé
Desumvila
(1907-1995)

VINT PARAULES

D'ARTUR BLADÉ DESUMVILA

XEIC!

"De sobte, enmig del guirigall, em sembla sentir una veu coneguda, un crit estrany per a tothom però no pas per a mi: "Xeic!""

**'Viatge a l'esperança', pàg. 52
Editorial Pòrtic, 1973**

**Xeic (usat només en vocatiu, o sia, aplicant el mot a la persona a qui es dirigeix la paraula).*

20è
aniversari
de la mort
d'Artur Bladé
Desumvila
(1907-1995)

CENTRE DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA
DE LES TERRES DE L'EBRE

VINT PARAULES

D'ARTUR BLADÉ DESUMVILA

20è
aniversari
de la mort
d'Artur Bladé
Desumvila
(1907-1995)

Amb la col·laboració de:

Òmnium Terres de l'Ebre
Llengua. Cultura. País
www.omnium.cat

Imatge cedida per l'Associació Cultural
Artur Bladé i Desumvila